

wij dat gevoelen, en het andere niet conform Schrift en Belijdenis (zou) zijn!

Dan antwoorden wij: neen, natuurlijk niet. Dat had de Synode ook niet te beslissen. Dat was niet de zaak, die haar bevoegdheid was. En een kerkelijke vergadering heeft alleen te handelen over de zaak, die haar bevoegdheid is.

'Is ook zeer de vraag, of een Synode, wie deze quaestie, deze beslissing werd voorgelegd, daarop thans zou kunnen en mogen ingaan.

Ons dunkt van neen'. Maar als men nu zegt, dat de Synode niet bevoegd is, tusschen de beide beginselen, die in bij Bedums aanklacht, en bij de behandeling der wijzigingen in de 'eigen inrichting', en bij de behandeling der Zending in geding waren, dan ontkenen wij dit ten eerste.

De Synode heeft wel tusschen de 'eigen inrichting' en de Zending wel (niet) iets te beslissen, maar telken male in schied elke beslissing dit met de zaak (de facto) maar in duidelijke toon.

En ook hierin alweer zeer correct handelend, want voor haar was niet de zaak, om tusschen twee wel geformuleerde beginselen te beslissen, maar wel stond zij bij de behandeling der drie groote bovengenoemde zaken voor de vraag, of zij haar besluiten zich door het een of door het andere beginsel zou laten leiden. En terwijl nu de vorige Synode van '93 ten deze niet heeft beslist en daarom ook geen enkele principieel beslissing nam, en schied elke zaak van eenig aangelegenheid voor haar opvolgster liet, dat heeft deze Synode niet alzo gehandeld, maar in alle zaken van gewicht principieel beslist en wel beslist naar de Schriftuurlijke Calvinistische beginselen, welke in de drie Formulieren van Eenigheid en in onze Kerkenorde hun uitdrukking vinden.

Dit is het opmerkelijke feit. Dit te ontkennen, is de tekens der openbare feiten te misleiden, ja die feiten zelf geweldigdoen.

Terecht is op de Synode de opmerking gemaakt, dat er met deze Synode en hare besluiten een nieuw tijdperk voor onze Gereformeerde kerken is aangevangen.

Het was de vraag: in welke koers, in welke richting zal het kerkelijk leven gaan?

Die vraag is in principe beantwoord. De koers is bepaald. En dit zonder dat een der Broeders heeft aangehouden, dat die koers niet naar 't Woord en de Belijdenis is, terwijl de beslissingen en koersbepalende besluiten alle behoorlijk uit Gods Woord en de belijdenis gemotiveerd zijn.

Dit is het opmerkelijke feit.

Dit is juist het uitnemende.

Als men tot de beginselen teruggaat, worden de geesten overtuigd.

Ook buiten ons land begint de Synode van Middelburg reeds de aandacht te trekken.

Dr. Jaeger schrijft er van:

'Zunichst muss ich hervorheben, dass von Anfang an zwar, aber im Verlauf doch je länger je mehr es hervortrat, dass alle Anwesenden einen Zweck und ein Ziel verfolgten, nämlich die Ehre des Herrn und das Wohl der reformierten Kirchen in den Niederlanden. Unter solchem einmütigen Streben konnte es denn auch nicht fehlen, dass sogar die schwierigsten Fragen einer ziemlich Lösung näher gebracht wurden und die Gemüther selbst, die sonst noch wohl ziemlich getrennt waren, mehr Vertrauen zu einander gewannen und sich achten und lieben lernten.

Ferner zeichnete sich die Synode darin aus, dass man die Prinzipien reformierter Lehre und Kirchenordnung betonte und nach diesen Prinzipien überall da, wo bisher dieselben eingehalten, weiter bauen wollte, als auch da, wo man ein wenig von ihnen abgekommen, zu ihnen zurückkehren suchte.

Daher denn auch das Bestreben auf der Synode so deutlich zu merken war, in den reformierten Bahnen gehen zu wollen und sich auch in formeller Hinsicht streng zu halten an reformierte Kirchenordnung.

Es wurde wohl öfter ausgesprochen, dass auch ein formeller Fehler sehr grossen Schaden bringen könne und man lieber wolle eine Sache noch unbehandelt lassen und die Prinzipien für eine gute formelle Behandlung untersuchen, als einen formellen Fehler zu machen. Es hat mir dieses sehr gut gefallen.

Ich will nicht sagen, dass man in der Ängstlichkeit auch formell alles nach der Kirchenordnung zu machen nicht zu weit gehen kann, aber ich glaube, dass da mehr und grössere Fehler gemacht werden, wo man nur nach augenblicklichen Gefühlen, d. h. nach unbedachten scheinlichen Gründen, aber in Wirklichkeit doch auch viel nach subjectiven (eigenen) Gründen handelt, als wenn man auch alle Sachen nach einer vorgeschriebenen Ordnung und nach den in derselben niedergelegten Prinzipien behandelt. Gewiss muss jede Sache nach ihrem sachlichen Gehalt behandelt werden, aber dass kann doch nur, wenn man auch in dieser Hinsicht nach einem formellen einheitlichen Massstab verfährt, sonst ist alles so leicht der Willkür preisgegeben.

We danken Dr. Jaeger voor dit goede oordeel, dat hem zeker niet minder dan de Synode eert.

Ook hij is bijklaar een Calvinist, die aller-eerst naar de beginselen vraagt.

Over het Besluit in zake de Opleiding schrijft het Geref. Volksblad van Ds. De Haas:

De Synode zag zich geroepen uitpraak te doen in zake de zuiverheid der leer.

geroepen, om de zaak van de opleiding van z.g. Dienaren des Woords nu eens duidelijk te stellen, geroepen, om de lijnen te trekken waarlangs de arbeid in de Zending, inzonderheid onder Heidenen en Mohammedanen zal behooren te geschieden, geroepen eindelijk, om, benevens in de zaak van artikel 13 der Dordtsche Kerkenorde, in een aantal gevallen het opzicht en de toezicht in de kerken betreffende, een conform Gods Woord loopende uitpraak te doen en beslissing te nemen.

Altereerst wil ik er op wijzen, dat nog niet zozeer in den aanvang, als wel in het verdere verloop der Synode, het hoe langer hoe meer merkbaar werd, dat alle leden slechts één doel voor oog hadden, namelijk de eere Gods en het welzijn der Gereformeerde kerken in Nederland. Zulk een eenheid van bedoelen moest wel ten gevolge hebben, dat zelfs de moeilijkste vragen tot eene redelijke oplossing gebracht werden, en dat de broederen, die tot duizert in menig opzicht gescheiden hadden geleefd, elander leerden waarden en liefhebben.

In de tweede plaats kenmerkte de Synode zich daardoor, dat zij de beginselen van de Gereformeerde Belijdenis en van het Gereformeerde kerkrecht voorop stelde, en voorts overal, waar deze beginselen nog niet tot genoegzame ontwikkeling waren gebracht, hunnen groei hielp bevorderen, alsook waar men hun spoor bijster was, tot de oude paden terug leidde. Daaruit verklaart zich dan ook het duidelijk merkbare streven der Synode, om de Gereformeerde lijnen zuiver te trekken, en ook in formelen zin zich stip te aan de Gereformeerde kerkenorde te houden. Het werd dan ook meermalen uitgesproken, dat ook een fout in het formele zeer nadelige gevolgen hebben kan, en dat men daarom, liever dan zulk een fout te maken, een zacht voorloop onbesproken liet, op eerst een onderzoek in te stellen naar den eisch der beginselen voor eene goede formele behandeling.

Wel is waar, men kan in het streven, om in alles conform de kerkenorde te handelen, te ver gaan. Maar toch geloof ik, er meer deze en grotere fouten gemaakt worden als men, handelende naar den indruk van het oogenblik, aan eene zoogenaamde zakelijke behandeling, waarbij subjectieve beweegredenen dikwijls een rol spelen, den voorkeur geeft boven eene zoodanige, die bij alle zaken rekening houdt met eene vastgestelde ordening en met de beginselen daarin uitgedrukt. Zeker zeker moet die laatste zaak met hare zakelijke betrekkingen rekening worden gehouden. Maar dit is alleen dan mogelijk, als men ook in dit opzicht, formeel naar den zelfden maatstaf te werk gaat. Anders is het ten laatste de wilkeur, die zegeviert.

En in al deze aangelegenheden heeft de Synode kloek besluiten genomen. De zaak der opleiding is nu en zoo wij hopen voor een aantal jaren bevoordijld geregeld. Nog liever zouden wij gezien hebben, dat nu reeds de tijd rijp gebeken ware, om te komen tot een opleidingschool voor al onze predikanten.

Inderdaad, hiermee zouden de Gereformeerde kerken stellig een som van meer dan dertig duizend gulden 's jaars zijn gespaard hebben. Dertig mille. Geen kleinigheid. Hoe noodig konden zij gebruikt worden ten zendingarbeid onder Jood en Heiden.

Evenwel de kerken zijn voor dit kostelijke ideaal nog gewisselijk niet rijp.

Vandaar dat wel moet volhard in de bestaande tweedeling der opleiding, totdat de leden der kerken over 't algemeen de overtuiging ontvatten: die tweedeling moet een eenheid worden.

Laat ons hopen. Wij deden in deze drie jaren reeds reusenschreden voortuit — dat de kerken zelf hier komen. Voor den Heere is geen ding onmogelijk. Drijven met geweld betaamt allerminst Dienaren van het Evangelie van Christus. Wij worden tot leiden en voorlichten geroepen.

Geven onze stemmen maar geen onzekeren klanke! De tweedeling in de opleiding bleef dus voortaan bestend. Maar desmettemin kwam er nu een goede regeling tot stand.

De broeders deputaten ad hoc voor de opleiding kwamen met een plan, dat eigenlijk niets meer of minder inhield, dan de gelijkmaking van de Theologische faculteit der Vrije Universiteit aan den gang van studie en examina, die gevolgd wordt te Kampen. Dat was niet recht.

Hun opdracht was een andere. Dordrecht had bevestigd meerdere gelijkmaking tusschen studie en examina aan beide inrichtingen van hooger Gereformeerde onderwijs.

En in deze lijn liep Middelburg. Het plan van deputaten werd ter zijde gelegd. En een ander plan, dat volkomen klopte met de Dordtsche besluiten van 1893 — en thans door de curatoren der Theologische school te Kampen aan de Synode voorgelegd was, met bijna algemeene stemmen aangenomen.

Een gerond plan. Een kloek besluit.

Een besluit dat bepaalt, om aan de letteren te geven wat den letteren toekomt en ojnbaar te maken aan de Theologische opleiding, wat der Theologische opleiding is.

Men w. a. aan de eigen inrichting der kerken te Kampen wordt van nu aan, een gerond openette, letterkundige voorbereidingsstudiegang gewaarborgd voor de toekomstige Dienaren des Woords, onder een eigen hoofd, met eigen leeraren, alles ten bate van de Theologische opleiding der jongelieden, die met dat doel reeds op jeugdigen leeftijd als leerlingen aan ons kerkelijk gymnasium ingeschreven zijn.

Wij noemen dit, nog eenmaal, een kloek besluit. Tot hertoe was het altoos sukkelten met de literarische opleiding. Altoos een tweelachtig ding. Geen visch en geen vleesch. De literarische opleiding wilde van de Theologische af, en zij kon er niet af. De leeraren, aangesteld voor de letterkundige opleiding, waren geen docenten aan de Theologische school en toch leden van het docenten-college, zij het dan ook met adviserende stem. De besche docenten behoorden niet in het kader van een gereformeerde leeraren en toch, hun Theologische studie werd voortdurend onderbroken met allen dag retounerende literarische bemoeienissen. Men was docent en niet docent, leeraar en niet leeraar, behulpzaam soms en toch in 't geheel geen behulpzaam.

In dit moeras heeft jaren lang de Theologische school vastgereten. Jaren lang. En wie in dezen staat van zaken zijn opleiding heeft ontvangen weet zeer wel, dat wij thans er niet te veel op afdingen.

De methode deugde niet. En die methode van studeren, van meet af en tot op het candidaats eindexamen in de Theologie, is nu Gods zijde eens goed, voor en naar den eisch der Gereformeerde beginselen te Middelburg, in elander gezet. Wat reeds voor jaren twee moest geweest zijn, is dan nu eindelijk twee. Een jongen die te Kampen aankomt, is nu niet meer direct Theologisch student. Hij was het trouwen nooit al droeg hij dien verken naam ook. Maar hij heeft het dan nu ook niet meer, daarbij, hij woont nu ook niet meer alleen op kamers, hij doet nu ook niet meer, dan aan zijn leven past, hij gaat geregeld naar school van 9 tot 4, loopt alle klassen van de gymnasiale afdeling behoorlijk af, springt nu niet meer van de zide in de zide over om aan 't eind die vierde klasse af te ronden. Hij leert nu studeren, zoo voorbereidend Universitair maar mogelijk is. Dat is orde. Dat wil God de Heere. Wie anderen zal leren moet zelf wat weten. En niet alleen wat weten, maar moet goed weten. De Bediening des Goddelijken Woords is de meest gewichtige van alle bedieningen onder de menschen.

De uitleiding van het Woord Gods wordt den zulk ten toevertrouwd.

Hoe? Behooren zij, die hier voor meenen geroepen te zijn, dan niet een deugdelijken, trouwen, wel onderlegden voorbereidingskursus daarvoor te doorloopen?

Wie helaas liertoe niet, in 't geheel in de gelegenheid er toe geweest zijn — ontdekken bij ervaring op lateren leeftijd eerst recht, wat zij missen, missen in en voor hun ambtelijken arbeid, praktische toerusting en dagelijksche nieuwe bemoeienis, die zij zich zien voorgelegd.

De generale Synode nam een kloek besluit, om nu eens voor al, aan al dat halve, dat onprofiteerlijke een eind te maken en te zeggen: voortaan zal de studie loopende geheel in de richting als de curatoren voorstellen, op initiatief van Dr. Ravinck.

En zegge nu niemand, dat door dit besluit toch ouderen van jaren van de studie worden afgehouwen, want deze opmerking is ook niet juist. Alleen worden nu veel meer jonge menschen, die reeds bij of by den twintig zijn en een zeer klein zijnde aanleg voor de studie bezitten, terug gehouden.

Maar als zij even nadere, oordeelt ge zelf dan niet dat menschen met weinig aanleg, in 't geheel niet moeten studeren voor het predikambt. Iemand zonder goeden aanleg om een bekwaam bouwkundige te worden doet immers veel beter, als hij nooit het bouwvak kiest?

En geldt dit nu reeds in ieder beroep van het maatschappelijke leven, elieve, kan de dienst des Goddelijken Woords dan ooit gebaat door menschen zonder aanleg tot die studie?

Heeft iemand op rijperen leeftijd metterdaad dezen aanleg, dan komt hij wel het literarischen bergval over.

Mist iemand op desen rijperen leeftijd den behoorlijken aanleg, dan heeft God de Heere hem ook niet bestemd voor het predikambt. Wien de Heere roept — ontvangt ook de gaven.

Eénmaal wat alles doet, de Synode heeft met haar besluiten in zake de opleiding, immers voor ouderen van jaren, heusch Singuliere gaven — menschen, den weg over artikel 'ACHT' aan geen enkel kantje versperd?

We zijn het er geheel mee eens, dat de geheele vraag van meet af er op neerkomt, of men de beschikbare krachten versperen mag.

En deze vraag raakt niet alleen de geelen, maar veel meer nog de mannen die God ons geeft. De kerken toch, en zij alleen, dragen er de verantwoordelijkheid voor God voor, dat nu telkens twee mannen, de één te Kampen, de ander te Amsterdam hetzelfde doen, en dat ze hierdoor verhindert worden de kerken, en in de kerken hun God, naar eisch des tijds in de bijzondere studien te dienen.

Doch gelijk men weet, wij houden ons voorhands buiten deze quaestie.

De kerken mogen toezien.

Officieele Berichten.

(Met verkorting uit het Kerkblad van 23 October).

Aan de Kerkenraden der Gereformeerde kerken in Zuid-Holland.

De Deputaten voor de Inwendige Zending en Bijbelcolportage in Noord-Brabant en Limburg hebben in hun jongste vergadering aan Ds. Bin-

nema opgedragen, om gedurende de wintermaanden een collectie te doen in de Provincie Zuid-Holland. Zieer zal aan de kerkenraden het verzoek richten om in een weekbeurt voor hunne gemeenten op te mogen treden, om verslag te geven van hun arbeid en bij die gelegenheid een collectie voor onze Inwendige Zending te houden.

Wij twijfelen niet, of de kerken in de Provincie zullen naar het voorbeeld van Groningen daartoe de toestemming geven.

In Venlo heeft de Heere ons een veelbelovend arbeidsveld geopend en zullen wij daar als spoedig moeten komen tot het beroepen van een Dienaar des Woords en der Sacramenten volgens Art. VII D. K. Zonder den steun der kerken zouden wij dit niet vermogen. Ontvang daarom onze Broeder met alle toegenegenheid en geef hem gelegenheid om persoonlijk verslag te geven van het werk der Inwendige Zending en Bijbelcolportage in deze donkere gewesten van ons Vaderland.

De Deputaten voornamelijk, Ds. J. H. FERINGA, Praeses, Ds. J. VAN HAERDINGEN, Scriba, Ds. J. A. GORDELOED, Assessor, C. VAN WYJEN, L. PUNT, G. BRANDERMORST, J. DEN BOER, Penningmeester.

(De kerkelijke organen worden verzocht dit over te nemen.)

De Deputaten voornamelijk, Ds. J. H. FERINGA, Praeses, Ds. J. VAN HAERDINGEN, Scriba, Ds. J. A. GORDELOED, Assessor, C. VAN WYJEN, L. PUNT, G. BRANDERMORST, J. DEN BOER, Penningmeester.

(De kerkelijke organen worden verzocht dit over te nemen.)

Voer Kinderen.

XXIII. IN DE STAD.

De aartsbisschop zag nu wel in, dat hij te ver gegaan was en het over een anderen boeg moest wenden. Hij was echter niet in staat zijn toorn onmiddellijk te bekoelen, en liet daarom de ridders voorloopig vertrekken, met de belofte hen na verloop van een paar uur andermaal terugadering op te roepen. De ridders waren er zeer blij mede, dat zij de tent van den aartsbisschop weder mochten verlaten.

Uit het beschreven tooneel ziet de lezer welke verhouding er tusschen den aartsbisschop en zijn vaasalen bestond. Waren dezen minder twist- en roofziek geweest, en had niet de herinnering aan menige wetsovertreding, die voor den wereldlijken rechter niet bestaan kon, hen gedwongen zich onder de bescherming der aartsbisschop te plaatsen, dan had zeker niemand hunner zich aan de zijde des bisschops geschaard. Zijnerzijds gebruikte de aartsbisschop de ridders weder om zijn zaak zeer diutere plannen uit te voeren. En gelijk het hier was, was het in geheel Duitschland, zoodat zij kunnen begrijpen hoe zwaar het voor een koning zijn moest in zulke verdorven en verwilderde toestanden orde te brengen en hoe sterk het volk naar een redder verlangde.

Nadat nu aan beide zijden de gemoederen tot kalmte gekomen waren, werd opnieuw beaardslaagd, en het plan van den tocht tegen Nuys vastgesteld. De aartsbisschop verzweeg daarbij echter zeer listig zijn geheime bedoelingen.

Intusschen had de zoogenaamde keizer, gedurende de gebeurtenissen, die in het vorig hoofdstuk vermeld zijn, in Nuys een levendige als een prins of als een echte keizer geleid. De inwoners der stad wedijverden met elkander, om hem de meeste liefde en vereering te bewijzen. Het eene feest volgde het andere op en hij, de held van den dag, was uiterst mild, zoodat ieder meende, dat hij wel zeker over buitengewone middelen te beschikken had.

Op zekeren dag gaf hij aan de stad een groot feest, en terwijl de raad en de volwassen leden der aanzienlijkste families aan den maaltijd vereenigd waren, werd voor het mindere volk een gemeste os aan het spit gebraden en vervolgens op de markt geplaatst. Ieder mocht nu komen en van het sappige vleesch een flink stuk voor zich afsnijden. Ook ontbrak het niet aan wijn. Verscheidene groote vaten daarvan had men naar de markt geroeld, en ieder die het begeerde kon er zijn deel van krijgen.

Hierbij kwam weder duidelijk het onderscheid tusschen de menschen uit. Terwijl de een zich met een kan wijn tevreden stelde, kwamen anderen met groote emmers toelopen, als moesten zij een zwaren brand in hun binnenste blusschen. Ja, een kwam er zelfs met twee emmers, om beide te doen vullen. Doch met dezen maakte de burger, die als schenker dienst deed, kort metten. Den eenen emmer zette hij hem omgekeerd op het hoofd en bevestigde dien zoo, dat hij hem alleen niet weer kon afzetten. Tot vreugde van het volk moest hij nu zoo de markt rond gaan, waarbij op allerlei wijze de spot met hem gedreven werd, totdat eindelijk zich iemand over hem ontfemde, en hem van zijn zonderling hoofddeksel bevrijdde.

De voorsichtige waard van de gouden druif had reeds lang ingezien, dat zijn gast geen schadeposte voor hem was. Niet alleen betaalde hij stipt hetgeen hij verteederde, doch de toevloed van bezoekers der herberg was sinds de komst des vreemdelings zoo groot geworden, dat hij zijn handen vol had om de gasten te bedienen. Kunald, Wolfram en Egbert hadden het dan ook zeer goed bij hem, en het gebeurde dikwijls dat hij een kleine hartsteking naar hun kamer zond of hun zelf bracht.

Groot opzien baarde het in de stad, toen op zekeren dag drie Mooren met twee lastdieren, die met zware koffers beladen waren, verschenen en zich naar den vreemdeling begaven. Volgens dezen, waren het zijn dienaars, uit het Oosten, dien hij voortvarend was om zoo spoedig mogelijk weer in het vaderland te zijn. Ongewild hadden zij groote schatten meegebracht, want van dien dag werd het leven van den vreemdeling nog practischer dan te voren.

Intusschen was het rechtbaar geworden, dat aartsbisschop Sifried een overval van Nuys in 't schild voerde. Een boodschapper, die uitgezonden was, om nadere berichten dienaangaande in te winnen, had dit gerucht bevestigd. Ten gevolge daarvan heerschte er een groote onrust en een koortsachtige bedrijvigheid in de stad. Veie jaren had zij in vrede mogen leven. De vaardigheid der strijdvaardigen mannen in den wapenhandel was daardoor zeer achteruit gegaan, en moest nu zoo spoedig mogelijk weder hersteld worden. Zoo ook moesten de wapens en de harnassen, die door het lange liggen voor een deel onbruikbaar geworden waren, weder in orde gebracht worden. Het was een goede tijd voor den wapensmid en den zwaardveger, doch niet voor de vreedzame vakken. Handel en bedrijf stonden stil. De raad zorgde er voor, dat de stad van levensmiddelen voorzien werd. Vele ossen, kalveren, schapen en varkens werden in de omliggende dorpen opgekocht en stadwaarts gedreven. Ook voor koren werd voldoende gezorgd, zoodat men welgemeed zelfs een lang beleg tegemoet kon gaan. De vreemde gast gal

insgelijks een belangrijke som voor dit doel, en zijn drie dienaars maakten zich nuttig bij het oefenen der weerbare manschappen. Eindelijk kwam de dreigende, onweerswolk opzetten.

Op zekeren dag, toen de burgers aan tafelen zaten en in aangename rust hun middagmaal gebruikten, weerkloek plotseling luid door de stad het waarschuwend sein, tot driemaal toe herhaald van den man, die aan de Zuidpoort de wacht hield. Snel begaven de burgers zich op straat om te vernemen wat er geschied was.

De vrouwen barstten in luid jammerkreten los, toen bericht werd dat de vijand naderde; doch de mannen wapenden zich vlug en begaven zich nu ieder naar de verzamelaarsplaats, die reeds te voren voor elke afzonderlijke afdeling was bekend geworden. Vandaar trokken zij naar den stadsmuur, die spoedig flink bezet was. De poorten der stad werden steviger gesloten, dan dit in gewone tijden placht te geschieden.

De burgemeester liep naar den grijsaard om hem het aankruken des vijands te melden. Deze had echter ook de waarschuwing van den wachter vernomen, en reeds zijn glanzende wapenrusting aangetrokken. Beide mannen bezochten nu alle afzonderlijke posten, terwijl zij overal de burgers vermaanden als mannen te strijden, en den moed niet te verliezen. De aanblik, dien de grijsaard in zijn schitterend harnas bood, droeg er niet weinig toe bij om den moed der burgers aan te vuren. Overal werd hij met geestdriftvolle toejuichingen ontvangen.

HOOGENDEK.

Gereformeerde Gezindheid.

Gereformeerde Kerken.

BEROEPEN: Veen en Aalst, Joh. S. Lange te Oudebroek, — Oostgeloop (op Flakke), H. Buijman te Marijkkerke c. a. — Houwerij (Gron.), G. Renting, cand. te Groningen. — Gaasmeer, H. Delhmen te Moddergat. — Oppenhuizen c. a., G. H. van Kasteel te 's-Gravenhage. — Trummarum c. a., A. Nijwen te Midland (Terschelling). — Zaandam, D. Ringnalda Gz. te Oudshoorn c. a.

BEROEPEN: Veen en Aalst, Joh. S. Lange te Oudebroek, — Oostgeloop (op Flakke), H. Buijman te Marijkkerke c. a. — Houwerij (Gron.), G. Renting, cand. te Groningen. — Gaasmeer, H. Delhmen te Moddergat. — Oppenhuizen c. a., G. H. van Kasteel te 's-Gravenhage. — Trummarum c. a., A. Nijwen te Midland (Terschelling). — Zaandam, D. Ringnalda Gz. te Oudshoorn c. a.

BEROEPEN: Veen en Aalst, Joh. S. Lange te Oudebroek, — Oostgeloop (op Flakke), H. Buijman te Marijkkerke c. a. — Houwerij (Gron.), G. Renting, cand. te Groningen. — Gaasmeer, H. Delhmen te Moddergat. — Oppenhuizen c. a., G. H. van Kasteel te 's-Gravenhage. — Trummarum c. a., A. Nijwen te Midland (Terschelling). — Zaandam, D. Ringnalda Gz. te Oudshoorn c. a.

BEROEPEN: Veen en Aalst, Joh. S. Lange te Oudebroek, — Oostgeloop (op Flakke), H. Buijman te Marijkkerke c. a. — Houwerij (Gron.), G. Renting, cand. te Groningen. — Gaasmeer, H. Delhmen te Moddergat. — Oppenhuizen c. a., G. H. van Kasteel te 's-Gravenhage. — Trummarum c. a., A. Nijwen te Midland (Terschelling). — Zaandam, D. Ringnalda Gz. te Oudshoorn c. a.

BEROEPEN: Veen en Aalst, Joh. S. Lange te Oudebroek, — Oostgeloop (op Flakke), H. Buijman te Marijkkerke c. a. — Houwerij (Gron.), G. Renting, cand. te Groningen. — Gaasmeer, H. Delhmen te Moddergat. — Oppenhuizen c. a., G. H. van Kasteel te 's-Gravenhage. — Trummarum c. a., A. Nijwen te Midland (Terschelling). — Zaandam, D. Ringnalda Gz. te Oudshoorn c. a.

BEROEPEN: Veen en Aalst, Joh. S. Lange te Oudebroek, — Oostgeloop (op Flakke), H. Buijman te Marijkkerke c. a. — Houwerij (Gron.), G. Renting, cand. te Groningen. — Gaasmeer, H. Delhmen te Moddergat. — Oppenhuizen c. a., G. H. van Kasteel te 's-Gravenhage. — Trummarum c. a., A. Nijwen te Midland (Terschelling). — Zaandam, D. Ringnalda Gz. te Oudshoorn c. a.

BEROEPEN: Veen en Aalst, Joh. S. Lange te Oudebroek, — Oostgeloop (op Flakke), H. Buijman te Marijkkerke c. a. — Houwerij (Gron.), G. Renting, cand. te Groningen. — Gaasmeer, H. Delhmen te Moddergat. — Oppenhuizen c. a., G. H. van Kasteel te 's-Gravenhage. — Trummarum c. a., A. Nijwen te Midland (Terschelling). — Zaandam, D. Ringnalda Gz. te Oudshoorn c. a.

BEROEPEN: Veen en Aalst, Joh. S. Lange te Oudebroek, — Oostgeloop (op Flakke), H. Buijman te Marijkkerke c. a. — Houwerij (Gron.), G. Renting, cand. te Groningen. — Gaasmeer, H. Delhmen te Moddergat. — Oppenhuizen c. a., G. H. van Kasteel te 's-Gravenhage. — Trummarum c. a., A. Nijwen te Midland (Terschelling). — Zaandam, D. Ringnalda Gz. te Oudshoorn c. a.

BEROEPEN: Veen en Aalst, Joh. S. Lange te Oudebroek, — Oostgeloop (op Flakke), H. Buijman te Marijkkerke c. a. — Houwerij (Gron.), G. Renting, cand. te Groningen. — Gaasmeer, H. Delhmen te Moddergat. — Oppenhuizen c. a., G. H. van Kasteel te 's-Gravenhage. — Trummarum c. a., A. Nijwen te Midland (Terschelling). — Zaandam, D. Ringnalda Gz. te Oudshoorn c. a.

BEROEPEN: Veen en Aalst, Joh. S. Lange te Oudebroek, — Oostgeloop (op Flakke), H. Buijman te Marijkkerke c. a. — Houwerij (Gron.), G. Renting, cand. te Groningen. — Gaasmeer, H. Delhmen te Moddergat. — Oppenhuizen c. a., G. H. van Kasteel te 's-Gravenhage. — Trummarum c. a., A. Nijwen te Midland (Terschelling). — Zaandam, D. Ringnalda Gz. te Oudshoorn c. a.

BEROEPEN: Veen en Aalst, Joh. S. Lange te Oudebroek, — Oostgeloop (op Flakke), H. Buijman te Marijkkerke c. a. — Houwerij (Gron.), G. Renting, cand. te Groningen. — Gaasmeer, H. Delhmen te Moddergat. — Oppenhuizen c. a., G. H. van Kasteel te 's-Gravenhage. — Trummarum c. a., A. Nijwen te Midland (Terschelling). — Zaandam, D. Ringnalda Gz. te Oudshoorn c. a.

BEROEPEN: Veen en Aalst, Joh. S. Lange te Oudebroek, — Oostgeloop (op Flakke), H. Buijman te Marijkkerke c. a. — Houwerij (Gron.), G. Renting, cand. te Groningen. — Gaasmeer, H. Delhmen te Moddergat. — Oppenhuizen c. a., G. H. van Kasteel te 's-Gravenhage. — Trummarum c. a., A. Nijwen te Midland (Terschelling). — Zaandam, D. Ringnalda Gz. te Oudshoorn c. a.

BEROEPEN: Veen en Aalst, Joh. S. Lange te Oudebroek, — Oostgeloop (op Flakke), H. Buijman te Marijkkerke c. a. — Houwerij (Gron.), G. Renting, cand. te Groningen. — Gaasmeer, H. Delhmen te Moddergat. — Oppenhuizen c. a., G. H. van Kasteel te 's-Gravenhage. — Trummarum c. a., A. Nijwen te Midland (Terschelling). — Zaandam, D. Ringnalda Gz. te Oudshoorn c. a.

BEROEPEN: Veen en Aalst, Joh. S. Lange te Oudebroek, — Oostgeloop (op Flakke), H. Buijman te Marijkkerke c. a. — Houwerij (Gron.), G. Renting, cand. te Groningen. — Gaasmeer, H. Delhmen te Moddergat. — Oppenhuizen c. a., G. H. van Kasteel te 's-Gravenhage. — Trummarum c. a., A. Nijwen te Midland (Terschelling). — Zaandam, D. Ringnalda Gz. te Oudshoorn c. a.

BEROEPEN: Veen en Aalst, Joh. S. Lange te Oudebroek, — Oostgeloop (op Flakke), H. Buijman te Marijkkerke c. a. — Houwerij (Gron.), G. Renting, cand. te Groningen. — Gaasmeer, H. Delhmen te Moddergat. — Oppenhuizen c. a., G. H. van Kasteel te 's-Gravenhage. — Trummarum c. a., A. Nijwen te Midland (Terschelling). — Zaandam, D. Ringnalda Gz. te Oudshoorn c. a.

BEROEPEN: Veen en Aalst, Joh. S. Lange te Oudebroek, — Oostgeloop (op Flakke), H. Buijman te Marijkkerke c. a. — Houwerij (Gron.), G. Renting, cand. te Groningen. — Gaasmeer, H. Delhmen te Moddergat. — Oppenhuizen c. a., G. H. van Kasteel te 's-Gravenhage. — Trummarum c. a., A. Nijwen te Midland (Terschelling). — Zaandam, D. Ringnalda Gz. te Oudshoorn c. a.

BEROEPEN: Veen en Aalst, Joh. S. Lange te Oudebroek, — Oostgeloop (op Flakke), H. Buijman te Marijkkerke c. a. — Houwerij (Gron.), G. Renting, cand. te Groningen. — Gaasmeer, H. Delhmen te Moddergat. — Oppenhuizen c. a., G. H. van Kasteel te 's-Gravenhage. — Trummarum c. a., A. Nijwen te Midland (Terschelling). — Zaandam, D. Ringnalda Gz. te Oudshoorn c. a.

BEROEPEN: Veen en Aalst, Joh. S. Lange te Oudebroek, — Oostgeloop (op Flakke), H. Buijman te Marijkkerke c. a. — Houwerij (Gron.), G. Renting, cand. te Groningen. — Gaasmeer, H. Delhmen te Moddergat. — Oppenhuizen c. a., G. H. van Kasteel te 's-Gravenhage. — Trummarum c. a., A. Nijwen te Midland (Terschelling). — Zaandam, D. Ringnalda Gz. te Oudshoorn c. a.

BEROEPEN: Veen en Aalst, Joh. S. Lange te Oudebroek, — Oostgeloop (op Flakke), H. Buijman te Marijkkerke c. a. — Houwerij (Gron.), G. Renting, cand. te Groningen. — Gaasmeer, H. Delhmen te Moddergat. — Oppenhuizen c. a., G. H. van Kasteel te 's-Gravenhage. — Trummarum c. a., A. Nijwen te Midland (Terschelling). — Zaandam, D. Ringnalda Gz. te Oudshoorn c. a.

BEROEPEN: Veen en Aalst, Joh. S. Lange te Oudebroek, — Oostgeloop (op Flakke), H. Buijman te Marijkkerke c. a. — Houwerij (Gron.), G. Renting, cand. te Groningen. — Gaasmeer, H. Delhmen te Moddergat. — Oppenhuizen c. a., G. H. van Kasteel te 's-Graven